

részletesebben megvizsgálni. Elsősorban nem a politikai diskurzus elemzése a célunk, hanem az említett jogszabályok gyakorlati végrehajtása, az etnikai és lokális közösségek reakciói, valamint az állam és az uralkodó iránti lojalítások korlátos működése érdekes a számunkra. A konkrét történetekből identitások és lojalítások konfliktusos és összetett viszonya bontakozik ki.

Darvas István

Lojalítás kérdése a mindennapi rabbinikus gyakorlatban

Az 1990-es évektől számos változáson ment keresztül a magyarországi zsidó felekezeti élet. Az intézményi, irányzati választási lehetőségek bővülése mellett különböző attitűdök, kötődések és identifikációk kialakítására és megnyilvánítására adódott lehetőség. Az egyes korábbi stratégiák diskurzuselemei továbbéltek, ugyanakkor a változó társadalommal új konstellációkkal egészültek ki. A hívek körében az egyes személyek életútjai, családok történetei tovább árnyalták ezt a képet. A mindenkori közbeszéd szintén hatott a közösségekre. Előadásomban a rabbinikus gyakorlat felől világítom meg a lojalítás-megnyilvánítások kérdését a hívek és a közösségi vezető viszonylatában.

Dávid Nóra

Ókori régiségek újkori fogadtatása

A XIX. század végén több olyan, a római korból származó lelet került napvilágra, mely a rajta található szimbólum (pl. menóra), vagy felirata szövege alapján zsidóként azonosítható. Ezek bizonyítják, hogy jóval a magyarok honfoglalása előtt is éltek zsidók a Kárpát-medencében. A leleteknek nem csak az óorkutatásra volt hatása, hanem a hazai zsidók identitásképeinek formálódására is: hiszen bizonyossá vált, hogy egyes testvéreik hamarabb voltak jelen a mai Magyarország területén, mint a magyarok. A leletekről már a XIX. században olyan neves régészek és zsidó polihistorok közöltek rövidebb-hosszabb írásokat az Archaeologiai Értesítő, vagy az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat Évkönyveinek lapjain, mint például Krausz Sámuel vagy Fröhlich Róbert. Scheiber Sándor 1960-ban publikált Magyarországi zsidó feliratok című feliratgyűjteménye pedig már a III. századtól veszi sorra a zsidó vonatkozású epigráfiai anyagot. Előadásomban az egyes ókori zsidó feliratok és tárgyak publikációiban és az azokhoz fűzött további írásokban megjelenő reakciókat gyűjtöm össze, melyek jól jelzik, hogy milyen hatással volt az ókori zsidó jelenlét tanúinak felbukkanása a magyarországi zsidóság identitásának formálódásában.

Fényes Balázs

Királytisztelet a rabbinikus hagyományban

A koronás főt az uralkodóra mondandó áldás szerint az isteni dicsőség visszatükröződésének tekintették. RÁSI Jákob történetéből vezette le a koronás fő tiszteletét: Jákob fiának, nem mint fiúnak, hanem mint Egyiptom alkirályának adta meg a tiszteletet (1Móz 48,2 RÁSI). „Ki segedelmet adott a királyoknak...” (Zsolt 144,10) a hatalomért mondott ima szinonimája is lett, nem csupán a királyért mondott ima neve és kezdősora. RÁSI Jeremiásra hivatkozott hangsúlyozva, hogy a népek királyaiért is kell imádkozni, tekintettel arra, hogy a világ 70 népéért szukkotkor hetven ökröt mutatottak be áldozatként. Az Örökkévaló tizenhárom attribútumainak

egyike a cheszed, a kegyesség. A királyért mondott ima egyik bécsi változata azt a gondolatot jeleníti meg, hogy a király személyében tükröződő isteni attribútumok az Örökkévalótól valók: „a könyörületes adjon a király szívébe és miniszterei valamint tanácsadói szívébe könyörületeséget, hogy tegyenek jót velünk és egész Izraellel, az ő napjaiban és a mi napjainkban és Izrael lakozzon békeességben.” A Példabeszédek egyik verse pedig az igazságos és kegyes királyi magatartást a trón támaszának nevezi: „Kegyesség és igazság megóvják a királyt, és kegyességgel támasztja trónját.” (Péld 20.28) A polgári- és vallásszabadság okán a modern nyugati államok is kegyes királyságokként (málchut sel cheszed) jelentek meg az orthodox responzum- és történeti irodalomban.

Fenyves Katalin

Zsidó lojalitáshierarchiák változásai

A lojalitás fogalma, amikor az események szereplőinek perspektívájából és nem a hatalom gyakorlóinak szemszögéből világítja meg a viszonyulási módokat, nem tartalmaz esszencialista konnotációkat, ehelyett gyakran többes számú, változékony, felételezi a választás lehetőségét. A lojalítások hierarchiájának átrendeződései is dinamikusan változó kötődések-elkötelezettségek, nem pedig valamely megváltoztathatatlan lényeg megnyilvánulásai. Az elmúlt néhány év nemzetközi kutatásaiban a lojalitásfogalom elsősorban az első világháború és a két világháború közötti, rendkívül sok nemzeti-etnikai konfliktustól szabdalt időszak kapcsán vált konferenciák és tanulmányok tárgyává. A lojalitáshierarchiák változásának itt elemzett példája az 1919-es magyarországi vörös és fehér terror „zsidó mártírjai”-nak ábrázolása a felekezeti diskurzusban, különös tekintettel az ellenforradalom antiszemitizmusa és a magyar zsidóknak az ellenforradalomban való „százalékon felüli nemes részvételétele” (*Egyenlőség*) között feszülő kognitív diszsonancia kezelési módjaira.

Gidó Attila

Erdélyi zsidó lojalitásnyilatkozatok a 20. század első felében

Az erdélyi zsidók magyar identitása, a magyar közösséghez való tartozása az első világháborút követően tematizálódott a sajtónyilvánosságban, a közbeszédben és a magyar, illetve a román politikai eliten belül. A magyarsághoz történő tartozás pedig rögtön felvetette a lojalitás kérdését, amelyet két irányba mutató viszonyrendszerként lehet értelmezni. A Romániai Országos Magyar Párt 1924-es brassói nagygyűlésén elfogadott határozat kimondta, hogy a magyar kisebbség részének tekinthető minden olyan zsidó származású személy, aki a magyar kulturális értékeket és a politikai, nemzeti célokat magáénak vallja. Így a lojalitás a magyar, illetve a magyar–zsidó kettős identitás vállalhatóságára is megoldást kínált, és mindazon zsidókra érvényes volt, akik már elindultak a magyarságtól való eltávolodás útján, de még kötődtek valamilyen szinten (pl. anyanyelvhasználat/nyelvhasználat, kultúrafogyasztás vagy magyar nyelvű zsidó kultúratermelés) a magyarsághoz.

A román irányba megmutatkozó lojalitás (*román állami lojalitás*) első kinyilatkoztatásai a zsidó nemzeti mozgalom részéről érkeztek, amely kijelentette, hogy elismeri az új állami kereteket és az új hazában hűséges állampolgárként, de kisebbségi jogai birtokában akar élni. Erre nézve az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség elnökének, Fischer Tivadar kolozsvári ügyvédnek 1920. januári kijelentései, valamint a dési és kolozsvári zsidó nagygyűléseken elhangzott felszólalások,